Libanonceder

Cedrus libani

I korthet

- *Cedrus libani* – tallväxter (Pinaceae).
- Hemma i bergen i Libanon, västra Syrien och södra Turkiet.
- Vintergrönt barrträd med korta, styva barr i knippen och med åldern vågräta grenar i våningar.
- Unga träd växer smalt och upprätt; den platta kronan kommer först med åldern.
- Ute året runt i full sol; på vintern skyddas skålen mot hård frost, och trädet ska stå ljust.
- Tål torka bättre än stående vatten och behöver ett väldränerat odlingsmedium.
- Fröna blötläggs och gror oregelbundet efter 3–12 veckor.

Det här kan du se fram emot

Med fröna av libanonceder har du grunden till ett vinterhärdigt barrträd med en lång historia som du själv formar från den första groddplantan. Fröna gror oregelbundet under 3–12 veckor, så ha tålamod. De första åren växer den unga cedern smalt och upprätt, och du låter den växa fritt så att stammen blir kraftig. De vågräta grenarna och den platta kronan byggs upp under många år.

Många förknippar bonsai med ett färdigt litet träd från butiken. Med frön börjar du ett steg tidigare – och det ger dig något som ett köpt träd aldrig kan: Du bestämmer själv formen från den allra första groddplantan, och du kan odla arter som sällan eller aldrig säljs som färdiga bonsai. Det kräver tålamod, för det tar några år innan fröplantan har blivit ett riktigt bonsaiträd. I gengäld är trädet ditt eget från början till slut. Här nedan hittar du det du behöver veta för att komma bra igång med just den här arten.

Introduktion

Libanonceder (*Cedrus libani*) är ett vintergrönt barrträd i familjen tallväxter. Den växer vilt i bergen i Libanon, västra Syrien och södra Turkiet, där de största skogarna i dag finns i Taurusbergen. Cedern är Libanons nationalsymbol och finns i landets flagga, och den nämns redan i Gilgameseposet och i Bibeln. Dess doftande, hållbara virke var eftertraktat under antiken, och århundraden av avverkning har gjort skogarna i Libanon och Syrien små och spridda; arten räknas i dag som sårbar (IUCN). Barren är 1–4 cm långa, styva och mörk- till blågröna och sitter i täta knippen på korta skott. Unga träd växer smalt och upprätt; med åldern breder grenarna ut sig vågrätt i våningar, och gamla träd får en bred, platt krona. Libanonceder kan bli över 1000 år gammal och är den mest vinterhärdiga av de äkta cedrarna.

Förökning

Lägg fröna i ljummet vatten i 24 timmar. De behöver ingen kylbehandling, men en kort kall period kan ge jämnare groning: Blanda dem med lätt fuktig sand i en sluten påse och ställ påsen i kylskåpet vid cirka 2–5 °C i 2–4 veckor. Så sedan fröna cirka 0,5–1 cm djupt i fuktig såjord eller kokossåmull och håll dem jämnt fuktiga vid cirka 15–20 °C. Groningen är mycket oregelbunden och sker efter 3–12 veckor; inte alla frön gror. Groddplantor av barrträd är känsliga för svampangrepp: Ge dem ljus och luft och vattna inte för mycket. När groddplantorna har fått sina första riktiga barr skolas de om till egna krukor med pikeringsjord.

Säkerhet: Frön, näringsämnen och odlingsmedier är inte avsedda att ätas – varken av människor eller djur. Vissa arter är giftiga, så förvara dem oåtkomligt för barn och djur.

Placering och ljus

Libanonceder ska stå ljust till soligt – gärna i full sol året runt och i lä för de kallaste vintervindarna. I skugga blir skotten långa och svaga. Groddplantor som har såtts inomhus vänjs gradvis vid att stå ute och flyttas ut först när det inte längre finns risk för nattfrost.

Vattning och näringsämnen

Cedern tål torka bättre än stående vatten. Från maj till september vattnas rikligt – varma dagar ofta varannan till var tredje dag – men först när odlingsmediet nästan har torkat i ytan. Resten av året hålls det bara lätt fuktigt. Från maj till september ges flytande bonsainäring var tredje vecka.

Odlingsmedium

Odlingsmediet ska vara väldränerat. Färdig bonsaijord är en bra grund – till barrträd gärna blandad med extra kvartssand. Till unga plantor passar pikeringsjord med kvartssand. Unga plantor planteras om vart annat till vart tredje år på våren, innan knopparna slår ut. Ta inte bort all gammal jord: Cederns rötter lever tillsammans med svampar (mykorrhiza), som trädet har nytta av.

Beskärning

Låt den unga cedern växa fritt de första åren så att stammen blir kraftig. Senare formas trädet genom att de nya skotten nyps tillbaka under växtsäsongen, så att det förgrenar sig tätt. Grövre grenar skärs bäst sent på vintern medan trädet vilar; då blöder snitten mindre kåda. Skär aldrig tillbaka en gren till kal ved utan barr – cedern skjuter bara dåligt från gammal ved.

Övervintring

Libanonceder är härdig och ska stå ute hela vintern – den behöver både kyla och ljus. Lätt frost skadar inte. I en skål är rötterna dock mycket mer utsatta än i marken, och när odlingsmediet fryser hårt kan skålen spricka. Skydda därför skålen i god tid när det väntas flera dygn med frost eller nattfrost under ca -5 °C: Gräv ner skålen i trädgården så att bara stam och krona är ovanför jord, och täck jorden med löv – eller ställ skålen i torr sand i en frigolitlåda. Som vintergrönt träd ska cedern stå ljust även på vintern; måste den in en period, så i ett kallt, ljust utrymme, t.ex. ett ouppvärmt växthus eller ett förråd med fönster. Groddplantor ska under sin första vinter alltid stå frostfritt och ljust, t.ex. i ett ouppvärmt rum vid 0–5 °C. Vintergröna träd avdunstar vatten även på vintern: Vattna under frostfria dagar så att odlingsmediet aldrig torkar ut helt, och ge ingen näring. Skydda trädet mot uttorkande vind och stark vintersol medan rötterna är frusna.

Viktiga odlingstips

Det mesta som går fel vid sådd beror på för mycket vatten eller för lite ljus. Jag rekommenderar ett lätt, näringsfattigt såmedium som såjord eller kokossåmull, så att de fina rötterna inte ruttnar. När groddplantorna ska skolas om ger pikeringsjord med kvartssand god dränering och ett stabilt rotsystem. Senare, när trädet ska formas som bonsai, är min färdigblandade bonsaijord en bra grund. Ha tålamod: Frön från samma påse gror inte alltid samtidigt, så låt såbrättet stå kvar även om de första groddplantorna redan har kommit upp.